

Závěrečná evaluace působení Agentury pro sociální začleňování v lokalitě Obrnice

Sociotrendy

2015

Obsah

1. Úvod	3
2. Zadání a cíle evaluace	5
3. Metodický postup, průběh sběru dat	6
4. Spolupráce města a Agentury za jejího působení v Obrnicích	8
4.1 Důvody pro navázání spolupráce s Agenturou	8
4.2 Lokální partnerství, lokální konzultant	8
5. Spolupráce města a Agentury po jejím odchodu z Obrnic	10
5.1 Pokračování lokálního partnerství, scházení se po odchodu Agentury	10
5.2 Navázání spolupráce v režimu vzdálené podpory	11
5.3 Integrovaná politika města, přístup k sociální problematice a sociálnímu vyloučení	12
6. Zhodnocení činnosti Agentury a obce v jednotlivých oblastech podpory	14
6.1 Bydlení	14
6.2 Zaměstnanost	17
6.3 Vzdělávání a volný čas	18
6.4 Bezpečnost	20
6.5 Sociální služby	21
7. Klíčové okamžiky intervence Agentury pro sociální začleňování v Obrnicích	23
8. Život v SVL z pohledu jejích obyvatel	26
9. Případová studie - Realizace projektů a projektové poradenství ASZ	29
10. Závěrečné shrnutí a doporučení	34
Seznam zkratk	37
Literatura	38

1. Úvod

Závěrečná evaluační zpráva lokality Obrnice navazuje na průběžnou evaluační zprávu, která byla zpracována v roce 2012. Evaluační zpráva předkládá výsledky provedené evaluace a výzkumného terénního šetření, které proběhlo v rámci projektu Evaluace v lokálních partnerstvích v lokalitách z roku 2011. Zadavatelem evaluace je Úřad vlády ČR, Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách (dále jen Agentura). Terénní šetření v rámci této evaluace bylo realizováno v květnu – červu 2015.

Předkládaná evaluační zpráva obsahuje závěrečné zhodnocení činnosti Agentury pro sociální začleňování v Obrnicích a situaci naplňování inkluzivních politik i po jejím odchodu. Cílem této zprávy bylo vyhodnotit, nakolik se podařilo realizovat stanovené záměry lokálního partnerství, a jakým způsobem k tomu přispěla Agentura ve spolupráci s jednotlivými zainteresovanými subjekty. Dále je pozornost zaměřena na další vývoj a realizovaná opatření inkluzivních politik města po té, co Agentura z Obrnic odešla.

První část dokumentu je zaměřena na počátky navázání spolupráce města s Agenturou, zejména jaká byla očekávání jednotlivých aktérů, a zda se je podařilo obecně naplnit, a jak jednotliví aktéři zpětně spolupráci s Agenturou, i s ohledem na svá rozdílná očekávání, hodnotí. Následuje kapitola popisující průběh spolupráce v rámci vzdálené podpory, způsob pokračování lokálního partnerství a scházení se po odchodu Agentury, a také hodnotí rozdílný přístup k sociálnímu vyloučení a sociální problematice ze strany politického a úřednického aparátu, i ze strany neziskové sféry.

Kapitola zhodnocení činnosti Agentury a Obrnic v jednotlivých oblastech popisuje konkrétní realizovaná opatření a vývoj situace v oblastech bydlení, zaměstnanost, vzdělávání a volný čas, sociální služby a bezpečnost. Je zde komparován výchozí stav v jednotlivých oblastech a způsob naplnění vytyčených cílů, zejména s ohledem na přínos Agentury a způsob intervence u dílčích opatření.

Samostatnou kapitolu tvoří kapitola, která shrnuje konkrétní klíčové okamžiky intervence Agentury pro sociální začleňování v Obrnicích, hlavní oblasti spolupráce Agentury a města a činnost lokálního konzultanta. Kapitola popisující realizované a plánované projekty vzešlé z lokálního partnerství za spolupráce s Agenturou byla sloučena do případové studie, jejíž téma se shoduje s obsahem této kapitoly.

Všechny kapitoly jsou doplněny o výpovědi subjektů, které tvořily lokální partnerství a v rámci realizovaného výzkumného terénního šetření se vyjadřovali ke všem výše uvedeným oblastem a tématům (činnost a průběh LP, hodnocení spolupráce s Agenturou, integrační politiky města, realizace konkrétních opatření v jednotlivých oblastech, projekty, přínos a intervence Agentury a lokálního konzultanta, atd.)

Rozhovory byly provedeny také se samotnými obyvateli označené vyloučené lokality na Malém a Velkém sídlišti. Zhodnocení vlivu působení Agentury na život ve vyloučené lokalitě,

zaznamenání změn a vyjádření se k životu v uvedených lokalitách jsou uvedeny v příslušné kapitole ke konci dokumentu.

Poslední kapitolou před samotným závěrečným shrnutím a uvedením doporučení, je zpracovaná případová studie na téma „Realizace projektů a projektové poradenství ASZ“. V rámci případové studie je zkoumána realizace projektů, jejichž plnění bylo v Obrnicích naplánováno za působení Agentury, zejména se jednalo o projekt: IOP I a II. zaměřený na vybudování zázemí pro sociální služby a zřízení služeb NZMD a projekt IPO, jehož cílem bylo zajištění působení a finančního zajištění služeb NZDM, TP a SAS. U těchto projektů je sledováno, zda byly úspěšně realizovány, jaký byl dopad těchto projektů na situaci a život v SVL v Obrnicích, a zda byla zajištěna finanční udržitelnost těchto projektů i po skončení dotovaného období. Současně je mapována situace realizace projektu na vznik sociálního podnikání v Obrnicích, a jaké další projekty byly realizovány nebo jejichž projektový záměr má obec připravený.

2. Zadání a cíle evaluace

Závěrečná evaluace v Obrnicích měla zhodnotit udržitelnost a efektivitu integračních struktur obce za působení i po odchodu Agentury. Zhodnotit sociální integrační politiky ve městě, a to se zvláštním zřetelem k připravenosti institucí veřejné správy dlouhodobě realizovat účinná integrační opatření, která se podařilo nastavit za spolupráce s Agenturou. Dále měla evaluace popsat změnu situace sociálně vyloučených občanů a změnu v oblasti sociálních integračních politik v obci, včetně změny politického diskursu v této oblasti, včetně změny nabídky sociálních služeb, popřípadě služeb ve vzdělávání, služeb na podporu zaměstnávání obyvatel ze SVL a v oblasti bydlení, a to v návaznosti na zavedená opatření, projekty a připravované projektové záměry. Současně byla zjišťována míra vlivu Agentury na jednotlivá realizovaná opatření a kroky, které město Obrnice během působení Agentury i po jejím odchodu realizovalo.

Cílem evaluační analýzy je:

- a) vyhodnotit adekvátnost sociálních (integračních) politik v obci a zjistit, zda zavedená opatření odpovídají potřebám lidí ohrožených sociálním vyloučením;
- b) zhodnotit udržitelnost a efektivitu integračních struktur Obrnic i po odchodu Agentury. Zhodnotit sociální (integrační) politiky v obci, a to se zvláštním zřetelem k připravenosti institucí veřejné správy dlouhodobě realizovat účinná integrační opatření a k adekvátnosti postupů orgánů samosprávy v oblasti sociálních (integračních) politik v období 2010-2013;
- c) zhodnotit změnu situace sociálně vyloučených občanů a změnu v oblasti sociálních (integračních) politik v obci, včetně změny politického diskursu v této oblasti, vč. změny nabídky sociálních a vzdělávacích služeb, služeb návratu na trh práce a v oblasti bydlení, a to v návaznosti na zavedená opatření, projekty a připravované projektové záměry;
- d) poskytnout podklady pro změnu a přizpůsobení metod a procesů fungování aktérů na celkové i lokální úrovni.

3. Metodický postup, průběh sběru dat

Tato evaluační zpráva tvoří ucelený systém společně s evaluační zprávou působení Agentury v Obrnicích za rok 2012. Jedná se o hlavní dokument, který mapuje průběh působení Agentury v Obrnicích, a to od počáteční výchozí situace a identifikovaných problémů, až po zhodnocení situace po odchodu Agentury a zhodnocení udržitelnosti nastavených integračních politik a opatření.

Evaluační zpráva byla vypracována na základě následujících metodických postupů a datových zdrojů:

a) analýza sekundárních dat

Pro město Obrnice byly použity dostupné relevantní dokumenty, analýzy a publikace. Jednalo se zejména o Evaluaci působení Agentury v Obrnicích z roku 2012, Strategický plán sociálního začleňování obec Obrnice pro období 2011 – 2013, Strategický plán sociálního začleňování obec Obrnice pro období 2013 – 2015. Dále se jednalo o podklady poskytnuté lokálním konzultantem, tedy o interní materiály Agentury, jakými byly hodnotící a monitorovací zprávy lokálního partnerství a jednotlivých pracovních skupin, plán vzdálené podpory ad., popřípadě podklady, které nám poskytli sami oslovení respondenti (například podklady k projektovým záměrům, některé výstupy projektů v textové podobě, Koncepce prevence kriminality obce Obrnice 2014 – 2017, Strategie nakládání s bytovým fondem ad.).

b) hloubkové rozhovory

Polostrukturované hloubkové rozhovory představovaly hlavní kvalitativní výzkumnou metodu, která sloužila jako podklad pro zpracování této evaluační analýzy. V rámci šetření byly stanoveny dvě hlavní cílové skupiny výzkumu – zástupci institucí a organizací a obyvatelé označené vyloučené lokality.

Výzkumný soubor respondentů zastupujících instituce a organizace v Obrnicích vycházel ze seznamu členů lokálního partnerství. Měřítkem relevance výběru dotázaných byla oblast jejich působení a naplňování inkluzivních opatření v jednotlivých oblastech. Cílem hloubkových rozhovorů bylo získat hodnocení a interpretaci nastavených opatření v jednotlivých oblastech, které jsou těmto zástupcům lokálního partnerství dobře známé a na něž se soustředí jejich profesní a odborná činnost. Výběr výzkumného souboru zástupců institucí a organizací byl konzultován s lokálním konzultantem, který v obci působil.

Hloubkové rozhovory se zástupci sociálně vyloučené lokality byly provedeny s 25 respondenty. Účelem těchto rozhovorů bylo zhodnocení realizovaných opatření a intervence Agentury vzhledem k potřebám cílové skupiny, zda byly deklarované potřeby naplněny a v jaké míře. Současně bylo zjišťováno, zda jsou obyvateli sociálně vyloučených lokalit pozorovány nějaké přímé posuny v oblasti sociální integrace v dané obci a změny týkající se

způsobu života těchto osob. Byly zjišťovány významy, které oni sami přikládají aktivitám, které v dané lokalitě probíhají.

Pro výzkumná zjištění z interview, která proběhla se zástupci obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách, byla použita teorie sociálních reprezentací. Jedná se o vyhledání přesvědčení sdílená danou skupinou osob, která mají důležitou funkci ve vysvětlování reality a společenských aktivit a jsou pro danou skupinu charakteristická. Důležitost vyhledání různých typů sociálních reprezentací spočívá v okolnosti, že osoby spadající do určité reprezentace používají k řešení situací spojených s jejím předmětem podobné modelové aktivity. Jedná se o metodu, která je jednou z metod používaných v integrovaném výzkumném přístupu s převahou kvalitativních postupů.

4. Spolupráce města a Agentury za jejího působení v Obrnicích

Následující kapitola shrnuje počátek spolupráce města Obrnice s Agenturou, zejména co se týče počátečních očekávání a důvodů města pro přihlášení se ke spolupráci. Kapitulu doplňují názory oslovených expertů na činnost Agentury, na její přínosy, popřípadě neúspěchy. Agentura začala v Obrnicích působit od března roku 2010 a spolupráci ukončila v červnu 2013 .

4.1 Důvody pro navázání spolupráce s Agenturou

V Obrnicích, jakožto v obci asi se třemi tisíci obyvatel, lze pozorovat zajímavé (skoro až extrémní) tendence na obou stranách, které rozhodly o tom, že Obrnice jsou vhodným kandidátem pro spolupráci s Agenturou a nastínily, že tato spolupráce bude nejen velmi užitečná, ale přinese i konkrétní výstupy. Na jedné straně se jedná o alarmující situaci sociálního vyloučení, která byla v Obrnicích před zahájením spolupráce s Agenturou charakterizována zejména vysokou zadlužeností obyvatel a lichvou, vysokou nezaměstnaností, velmi špatným stavem domů a bytů ve vyloučené lokalitě atd. Na druhé straně převzala v roce 2010 (tedy ve stejném roce, kdy obec zahájila spolupráci s Agenturou) vedení Obrnic nová starostka, která podstatnou část svého úsilí a finančních prostředků investuje do oblasti sociálních a integračních politik a její spolupráce s Agenturou byla proto velmi motivovaná a intenzivní.

Hlavní motivací pro navázání spolupráce s Agenturou bylo ze strany Obrnic zejména získat podporu při nastavení lokálního partnerství a v procesu plánování, dále získat metodickou podporu v projektových žádostech a získat od Agentury příklady dobré praxe a přenos zkušeností.

4.2 Lokální partnerství, lokální konzultant

Již od počátku byla spolupráce s Agenturou i mezi aktéry v Obrnicích nastavena velmi pozitivně. Nové vedení vneslo do sociální politiky nový přístup a Agentura poté přispěla úplně novými možnostmi, které město může v rámci integračních opatření využívat. Lokální partnerství bylo ke spolupráci velmi motivované a tato aktivita se členů původního LP drží i nadále. LP se scházelo pravidelně a velmi často. Ze začátku se řešil hlavně strategický plán a projekty, které tvořily jeho stěžejní část. *„Lokální partnerství se scházelo jednou do měsíce. Z počátku to bylo více intenzivní, protože se podávaly tři projekty, před Agenturou tu nebylo nic. (...) První aktivity vedly k prvnímu zpracování strategického plánu, to tady vůbec nebylo.“*

Přínos Agentury a ustavení lokálního partnerství popisuje i další zástupce města Obrnice: *„Díky LP, kde se to definovalo, ta potřeba, a to co je tady v Obrnicích možné udělat. Ty nabídky a možnosti nám vzešly od lokálního konzultanta, protože do té doby obec nevěděla, co tady rozjet v té sociální oblasti.“*

S příchodem Agentury a ustavením LP byla na městském úřadě dosazena do nové funkce také projektová manažerka (z iniciativy města), která zároveň plnila funkci koordinátorky inkluze. Tato funkce se v praxi velmi osvědčila a pomohla Obrnicím nejen se získáním několika klíčových projektů, ale celkově přispívá k pozitivnímu naplňování integrační politiky.

„Tím, že když jsem nastupovala, tak jsem dostala na vedení lokální partnerství a ta pozice byla nová a vznikla současně s Agenturou, ale nebylo to vyloženo na podnět Agentury, ale bylo to z iniciativy města. Před tím dělala projekty spíš paní na administrativu a starostka, tak jim přišlo přínosné zřídit tuto pozici projektového manažera.“

Lokální konzultanti se v Obrnicích vystřídali 3, nicméně s jejich změnami nebyl ze strany členů LP zaznamenán žádný problém. Předávání agendy lokálního partnerství, seznamování se se strategickým plánem a záměrem lokálního partnerství probíhalo plynule, nikde nevznikaly dlouhé prodlevy, kdy by LP zůstávalo bez lokálního konzultanta, což by činnost LP mohlo výrazně ohrozit. Bezproblémovou situaci ohledně trojitě změny na pozici lokálního konzultanta popisuje i jedna z oslovených expertek. *„Lokální konzultanti byli tři, ale vůbec to pro nás nic zásadního neznamenovalo, jako ta změna, vždycky přijel nový konzultant obeznámený, tam kde jsme skončili, tam se navázalo, tam se pokračovalo, já jsem nepostřehla, že by byly nějaké větší problémy.“*

Nutno však podotknout, že za plynulými změnami lokálních konzultantů stojí i stabilní základna lokálního partnerství, kde se všichni členové navzájem shodují, na pozici vedení města stojí starostka, která má velký zájem o realizaci integračních opatření, a tedy lze předpokládat, že i kdyby mezi výměnou některých lokálních konzultantů došlo k delší časové prodlevě, činnost LP by zůstala zachována a dále by se samostatně podílela na realizaci cílů strategického plánu.

Shrnutí

- Agentura do obce přinesla zejména povědomí o možnosti realizovat některá integrační opatření, žádat o dotační tituly a projekty evropských fondů
- Z iniciativy nového vedení města byla zřízena pozice projektové manažerky, což se v praxi velmi osvědčilo
- Tři změny na pozici lokálního konzultanta činnost LP nijak neovlivnily, intenzita a aktivita členů LP zůstala zachována po celou dobu působení Agentury i po jejím odchodu
- Lokální partnerství bylo velmi stabilní, nepanovaly zde neshody, vedení města vyjadřuje velkou podporu sociálnímu začleňování a integrační politice

5. Spolupráce města a Agentury po jejím odchodu z Obrnic

V následující kapitole je popsán další vývoj spolupráce mezi jednotlivými subjekty lokálního partnerství i po odchodu Agentury z Obrnic v červnu roku 2013. Bylo zkoumáno především to, do jaké míry pokračují aktéři lokálního partnerství se scházením se a v udržování a rozvíjení nastavených opatření inkluzivní politiky, zda došlo k předání agendy a v jakém rozsahu byla poskytována vzdálená podpora ze strany Agentury. Zhodnoceny jsou také integrační politiky města a přístup Obrnic k problematice sociálního vyloučení.

5.1 Pokračování lokálního partnerství, scházení se po odchodu

Agentury

Ke všeobecně pozitivním výsledkům, které se podařilo v Obrnicích se změnou vedení obce a za spolupráce s ASZ zaznamenat, přispělo velkou měrou pozitivní naladění obce v oblasti realizace opatření v oblasti sociálního začleňování, dále soulad mezi očekáváním a cíli u politické i úřednické reprezentace a velmi dobře nastavená komunikace nejen mezi obcí a Agenturou, ale také mezi jednotlivými členy LP, což obecně vede k závěru, že Obrnice jsou obcí, která je připravena mnohá integrační opatření realizovat i samostatně, nicméně i nadále zde přetrvává intenzivní komunikace s pracovníky Agentury a obec ve snaze prohlubovat nastavená opatření v oblasti integrace a zavádění dalších podpůrných opatření, která by pomohla k optimalizaci situace v obci, navázala s ASZ další spolupráci v rámci koordinovaného přístupu, jak je popsáno níže. Do jisté míry tak lze hovořit o tom, že ze strany obce je maximálně využíváno výhod, které spolupráce s ASZ přináší (poradenství, zprostředkování různých možností v oblasti projektů a dotačních výzev, přenos zkušeností v zavádění jednotlivých opatření, např. dostupné bydlení, zaměstnávání, zřízení sociálního podniku, inkluzivní opatření na školách, zapojení obyvatel do komunitních prací atd., komunikace a vyjednávání u některých klíčových subjektů apod.).

Exit strategie

Nová podoba koordinační platformy, která v obci navázala na činnost LP a převzala jeho aktivity, byla mezi členy LP a pracovníky ASZ diskutována v rámci revize Strategického plánu na rok 2010 – 2010 a tvorby nového plánu na roky 2013 – 2015, v rámci kterého bylo stanoveno, že LP bude zachováno v jeho původním složení a činnostech, a agenda lokální konzultantky byla předána koordinátorce inkluze, která je zároveň projektovou manažerkou obce a je zaměstnána v rámci struktury obecního úřadu Obrnice. V rámci exit strategie bylo dále stanoveno, že LP se bude scházet jednou za 3 měsíce, a v případě potřeby se budou scházet také pracovní skupiny v jednotlivých oblastech (tzn. jako za činnosti LP za spolupráce s ASZ – PS vzdělávání a volný čas, bydlení a zaměstnanost, bezpečnost a prevence).

Právě vytvoření pozice koordinátora inkluze (financování v rámci návazného IPO projektu na investiční projekt na vznik Obrnického centra sociálních služeb) vedlo k tomu, že se

podarilo předat agendu LP a zastřešit koordinování takto široké platformy, včetně toho, že koordinátorka inkluze (tedy i projektová manažerka obce) má na starost realizované služby podpořené z investičního a návazného projektu na vznik Obrnického centra sociálních služeb a poskytování sociálních služeb.

Vzhledem k tomu, že město navázalo s Agenturou režim vzdálené podpory, který trval od ukončení spolupráce v létě 2014 do srpna 2015 a od roku 2016 vstupují Obrnice do koordinovaného přístupu, lokální partnerství i scházení jeho členů a strategické plánování se udržet podařilo a činnost jednotlivých aktérů je i nadále aktivní a intenzivní. Dále pokračuje také komunikace mezi jednotlivými subjekty a pracovníky Agentury, ať už v rámci výše zmíněných forem oficiální spolupráce, nebo v případě potřeby formou individuálních konzultací v případě potřeby. *„LP se schází i po odchodu agentury a pak od roku 2014 začal působit LK v rámci koordinovaného přístupu, takže se už zase schází v rámci PS, takže scházení bylo intenzivní, po odchodu Agentury byla situace stabilizovanější, takže nebylo potřebné se scházet tak často, a teď už zase v rámci PS.“*

5.2 Navázání spolupráce v režimu vzdálené podpory

Obec Obrnice od října 2014 (do srpna 2015) pokračovala ve spolupráci s Agenturou v režimu vzdálené podpory, následně znovu navázala spolupráci s Agenturou v rámci koordinovaného přístupu. Podnět dávala zejména starostka a projektová manažerka města, která zároveň plní funkci koordinátorky inkluze. Předmětem vzdálené podpory bylo nejprve předání agendy lokálního partnerství (již zmíněné projektové manažerce) a udržení pravidelného se scházení mezi subjekty a navázání na činnost lokálního partnerství. Po nástupu do vzdálené podpory se LP scházelo spíše dle potřeby, zhruba jednou za půl roku. Od roku 2015 byl v Obrnicích schválen aktualizovaný Strategický plán sociálního začleňování na roky 2015 – 2017. V rámci tvorby tohoto plánu a vzdálené podpory Agentura prostřednictvím koordinátorky vzdálené podpory v Obrnicích od října 2014 pomáhala s vyhodnocením stávajícího strategického plánu, s vytyčením nových cílů pro následující období, účastnila se pravidelných měsíčních schůzek pracovních skupin strategického plánování (celkem proběhly 4 schůzky), dále se v lednu účastnila schválení strategického plánu lokálním partnerstvím.

Během režimu vzdálené podpory byla také zajištěna kontinuita poskytování sociálních služeb v Obrnickém centru sociálních služeb. Důležitou součástí režimu vzdálené podpory bylo ze strany Agentury kontinuální projektové poradenství k připravovaným projektovým záměrům, které obec plánovala realizovat po odchodu Agentury z obce. Od roku 2015 tak byly ve spolupráci s Agenturou připravovány podklady pro projekt na vytvoření sociálního podniku, dále byly připravovány podklady pro další integrační projekty podávané v rámci programového období 2014 – 2020 (OPZ, OP VVV).

Ze strany zástupců města a městského úřadu v Obrnicích byla spolupráce s Agenturou a koordinátorkou vzdálené podpory velmi dobrá a intenzivní. Zejména byl oceňován přenos

informací a zkušeností z interního prostředí Agentury ohledně připravovaných projektů a dotačních výzev. Dobrou spolupráci s Agenturou popsal i jeden z oslovených zástupců městského úřadu: „Když jsme nastoupili do té vzdálené podpory, do podrobná se připravovaly projektové záměry, a pak jsme nastoupili do koordinovaného přístupu. Ta konzultantka nás metodiky vedla, ty projekty se zpracovávaly v době, kdy ty výzvy nebyly hotové, tak nám vozila čerstvé informace z Agentury a dávali jsme to dohromady. Od podzimu do teď sem jezdila (pozn. koordinátorka vzdálené podpory v Obrnicích) osobně jednou za měsíc, ale jinak jsme komunikovali po mailech, telefonech, zpracovávaly se různé výzvy, analýzy a pak na setkáních s partnery se probíralo vše společně.“

5.3 Integrovaná politika města, přístup k sociální problematice a sociálnímu vyloučení

Se změnou vedení obce Obrnice v roce 2010 přišla velká podpora integrované politiky a opatření souvisejícím se sociálním začleňováním. Během několika let se v Obrnicích podařilo nastavit několik funkčních mechanismů na podporu integrace sociálně vyloučených obyvatel a kontinuálně je i nadále vyvíjeno úsilí v oblasti sociálního začleňování. Velkou výhodou je, že Obrnice jsou malá obec a většina klíčových členů veřejných institucí je současně členy zastupitelstva obce, a tedy zde panuje synergie mezi politickou reprezentací a úřednickým aparátem, což nebrzdí realizaci integrovaných opatření, jako je tomu v některých jiných městech, kde Agentura také působí. Na oblast sociálního začleňování je vynakládána významná část rozpočtu obce a starostka Obrnic velmi aktivně vyjednávala získávání dalších finančních prostředků skrze krajské rozpočty a dotace. Se zahájením spolupráce s Agenturou a nástupem nové starostky do vedení města vznikla při městském úřadě také nová pozice projektové manažerky, což je nástroj, který se již v mnoha městech velmi osvědčil. Realizace mnoha integrovaných opatření je tak umožněna skrze krajské i evropské projekty, což přispívá k celkovému zlepšování situace sociálního začleňování v obci. Mezi taková funkční integrovaná opatření na podporu sociálně vyloučených obyvatel, která se městu daří (ať už ve spolupráci s ASZ nebo samostatně) naplňovat, a která jsou dále podrobněji rozepsána v rámci jednotlivých oblastí v kapitolách níže, jsou následující:

V dubnu 2012 se uskutečnilo z iniciativy ASZ setkání politických představitelů obce Obrnice a dalších měst, kde ASZ působí, se zástupci města Ústí nad Labem. Účelem setkání bylo především poskytnout politickému vedení měst příležitost pro vzájemné informování a výměnu zkušeností a dobrých praxí z řešení problematiky sociálně vyloučených lokalit.

Shrnutí

- Obrnice navázaly s ASZ režim vzdálené podpory, následně přistoupily i do koordinovaného přístupu (od roku 2016)
- Činnost LP se podařilo udržet, Obrnice pravidelně aktualizují Strategický plán sociálního začleňování a připravují projektové žádosti

- Vzdálená podpora byla poskytována v rámci předání agendy LP, aktualizace SPSZ a v rámci projektového poradenství
- Komunikace s lokální konzultantkou i ASZ zůstala zachována, probíhá jak v rámci vzdálené podpory a koordinovaného přístupu, tak na základě individuálních potřeb aktérů

6. Zhodnocení činnosti Agentury a obce v jednotlivých oblastech podpory

Následující kapitola obsahuje shrnutí zásadních intervencí Agentury a lokálního partnerství v oblastech bydlení, zaměstnanosti, vzdělávání, sociálních služeb a bezpečnosti v Obrnicích v letech 2010 až 2013. Je popsán způsob a míra vlivu, jakou se Agentura podílela na realizaci jednotlivých zaváděných opatření, případně jsou uvedeny také důvody, které vedly k tomu, že některá opatření realizována nebyla. U každé oblasti jsou popsány hlavní úspěchy, kterých se městu podařilo dosáhnout, ať už samostatně nebo ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování.

6.1 Bydlení

Obec Obrnice má asi 3000 obyvatel a je z hlediska skladby obyvatelstva a charakteru bydlení rozdělena na dvě geografická území. První se nachází mimo centrum a tato část obce je obydlena výhradně udržovanými rodinnými domky. Za druhou část lze považovat centrum a tzv. Malé a Velké sídliště, kde převážnou většinu obyvatel tvoří Romové a sociálně vyloučení obyvatelé. Podle údajů obecního úřadu se v obci nachází celkem 815 bytů, z toho v prostředí sociálně vyloučené lokality tzv. Malého sídliště 96 bytů a tzv. Velkého sídliště 531 bytů. V době před zahájením spolupráce s Agenturou a změnou politického vedení Obrnic, byla většina bytového fondu privatizována a bývalý starosta rozprodával byty a domy realitním kancelářím.

S příchodem nového vedení a navázáním spolupráce s Agenturou, v roce 2010, započalo komplexní řešení nepříznivé bytové situace. Zastavila se privatizace bytového fondu a prodej domů a bytů soukromým vlastníkům, kteří v rámci osobního zisku sestěhovali do Obrnic sociálně slabé a nepřizpůsobivé obyvatele.

Město sice chtělo v rámci spolupráce s Agenturou nastavit systém dostupného bydlení, nicméně otázky bydlení a investičních projektů bývají zdlouhavé a tříletá spolupráce, zvláště v případě, že započala v době, kdy se bytová situace teprve začala dávat do pořádku a nové vedení začalo napravovat škody vzniklé privatizací, je krátká doba na to, aby ze zdevastovaného sídliště vznikly opravené sociální byty a vše se podařilo propojit s dalšími majiteli bytů a poskytovateli sociálních služeb, kteří v Obrnicích ze začátku také chyběli, a vytvořit fungující systém.

Obec dále přijala strategii nakládání s bytovým fondem. Ve strategii je uvedeno, za jakých podmínek je možné novým občanům se do obce přistěhovat. „*Problém je že obec má velmi málo bytů, takže všechno tu vlastní soukromí majitelé nebo společenství vlastníků bytových jednotek a migrace je velká. Těm vlastníkům bytů je jedno, koho sem nastěhují, a lidé se tu zadluží a zas jdou pryč. Migrují i v rámci obce. Ti soukromí vlastníci tu dělají strašné podvody,*

dokonce jsme se setkali i s dvěma smlouvami – jedna byla pro vlastníka bytu a jedna na veřejnost.“

„Je tady spousta volných bytů, ale obyvateli jsou většinou sociálně slabí. Obec, město má nastavena na svoje byty nějaká pravidla a přes to nejede vlak. Vlastníci bytů na Malém sídlišti se spojili s městem, takže mají taky nějaká pravidla a ostatní soukromníci, třeba i pražští, Ukrajinci, a tam se strkají tyto rodiny, je jim to jedno.“

Příkladem dobré praxe je funkce domovníka, který v Obrnicích v rámci projektu funguje pod městským úřadem. Obecní úřad má dva domy a v každém z těch domů působí jeden domovník. Tento pracovník je zaměstnán pod městem na platnou pracovní smlouvu a zajišťuje a spravuje chod domu, komunikuje s obyvateli domu, dělá prostředníka mezi sociálně vyloučenými a úřady. Pokud lidé něco potřebují, zprostředkovává komunikaci mezi nimi úřady nebo institucemi. V rámci LP bylo projednávána mezi jednotlivými aktéry také možnost zapojení domovníků také v rámci bytů vlastněných soukromníky. *„A na jednom partnerství jsme se bavili i o tom, že by se ti domovníci hodili i těm soukromým vlastníkům bytů a v rámci prostupného i sociálního bydlení by dohlíželi na udržování pořádku, na placení nájmů atd.“*

Systém prostupného bydlení

Jak již bylo zmíněno, systém prostupného bydlení se doposud v Obrnicích nepodařilo realizovat i přes to, že se vedení města k tomuto systému stavělo velmi pozitivně a k projektu byli od počátku přizváni zástupci soukromých vlastníků bytů (např. organizace Centrom, Quick atd.). Zavedení systému prostupného bydlení se intenzivně řešilo v rámci lokálního partnerství i v rámci pracovní skupiny bydlení, nicméně někteří soukromí vlastníci bytů nebyli přesvědčeni o efektivitě propojení sociálních služeb s nabízeným bydlením. Dalším problémem byla potřeba vyřešit jednotlivé stupně, neboť v Obrnicích není a nelze zajistit první stupeň. Co se týče tréninkových a sociálních bytů, město muselo čekat na dotační výzvy, na přestavbu a rekonstrukci bytů.

Co se diskuze o možnostech zavedení prostupného bydlení týče, Agentura a lokální konzultanti se v této věci angažovali velmi intenzivně. Agentura (odborníci na problematiku bydlení a investiční projekty) zprostředkovávala a vyhledávala obci různé finanční prostředky na opravy zejména skrze grantové a dotační výzvy. Lokální konzultantka zajistila přenos dobré praxe. Pracovní skupina bydlení se seznámila s metodikou prostupného bydlení a konkrétními příklady dobré praxe fungování tohoto modelu ve městě Roudnice nad Labem, Cheb a Litvínov a společně s LK hledali řešení, jaký model bydlení by byl pro Obrnice nejvíce vhodný. Lokální konzultantka předkládala skupině i další návrhy řešení a zprostředkovávala komunikaci mezi zástupci města a odborníky Agentury na bytovou problematiku. Vzhledem k tomu, že lokální partnerství nebylo schopno navrhnout žádné přijatelné řešení bytové situace v Obrnicích, Agentura navrhla, že skuteční individuální konzultace s majiteli bytového fondu a na základě výsledků rozhovorů vypracuje návrh řešení.

Systém dostupného bydlení je v Obrnicích stále jednou z priorit, na kterou se ubírá pozornost plánovaných inkluzivních politik. Systém by chtělo město Obrnice konečně zprovoznit v rámci koordinovaného přístupu a opětovného navázání spolupráce s Agenturou od roku 2016. Již teď má město ucelenou představu o tom, jak by měl systém dostupného bydlení v Obrnicích fungovat, jací aktéři do něj budou zahrnuti, jak budou klienti postupovat jednotlivými stupni. Část navrhovaného systému a řešení pochází z pracovní skupiny bydlení za působení Agentury v obci. Některé části byly formulovány po odchodu Agentury, zejména v souvislosti se získáním dotací na přestavbu malometrážních bytů.

Navrhovaná koncepce systému dostupného bydlení byla ze strany pracovníků městského úřadu a vedení města prozatím formulována tak, že první stupeň by zajišťoval azylový dům pro muže a pro matky s dětmi v nedalekém městě Most¹, neboť provozovatel tohoto zařízení poskytuje v Obrnicích služby Domu na půl cesty, tedy spolupráce i komunikace s tímto subjektem je zde navázána. Druhým stupněm by byly vytipované sociální byty, o kterých již město uvažuje v rámci získání dotací na přestavbu a rekonstrukci. Měly by být vystavěny nové malometrážní byty (asi 8 bytů) a jsou vytipované také některé byty na rekonstrukci, ze kterých by mohly vzniknout byty tréninkového a sociálního charakteru.

„Tréninkové bydlení máme vyčleněno v rámci nových projektů, ale už teď se některé byty tváří jako typ „sociálního bydlení“, je tam prominutá kauce, je tam nižší nájemné, je to v rámci navázané spolupráce města s vytipovanými byty a jejich majiteli, že s tím souhlasili, že by jejich byty byly ty „sociální“.“

Shrnutí

- Obec přijala strategii nakládání s bytovým fondem, ve které je uvedeno, za jakých podmínek je možné novým občanům se do obce přistěhovat
- Příkladem dobré praxe je činnost domovníka, který zajišťuje komunikaci mezi obyvateli SVL a úřady, dále zajišťuje dohled nad udržováním pořádku
- V rámci projektu domovník fungují komunitní práce u SVL obyvatel
- Město má připravený koncept dostupného bydlení, který se doposud v rámci spolupráce s ASZ nepodařilo realizovat, je připraven investiční projekt na přestavbu bytů na sociální a startovní
- ASZ zajišťovala přenos příkladů dobré praxe fungování dostupného bydlení z jiných měst, metodickou podporu a odborné konzultace s dalšími experty ASZ

---

¹ Protože tato služba již v Mostě existuje, nebylo by na základě komunitního plánu sociálních služeb možné zřídit identickou službu v Obrnicích, které jsou od města Most vzdálené pouze asi 6 kilometrů.

6.2 Zaměstnanost

V oblasti zaměstnanosti byl v rámci LP (a je i v nadále) nejvíce řešeným tématem zřízení sociálního podniku. Projekt na sociální podnik měl být realizován již za původní spolupráce Agentury s obcí (2011-2014), nicméně vedení města nesouhlasilo s nastavenými podmínkami zřízení a projekt byl odložen. Účelem tohoto sociálního podniku mělo být zřízení technických služeb, které v současné době v Obrnicích chybí, které by byly zdrojem nových pracovních příležitostí pro dlouhodobě nezaměstnané a sociálně vyloučené obyvatele. Starostka obce realizaci projektu ovšem zamítla z toho důvodu, že město by ztratilo majoritní podíl na této vzniklé firmě. Navíc při hlubší identifikaci pracovní situace a podmínek na Obrnicku bylo zjištěno, že Obrnice by neměly dostatek odběratelů služeb, jak vyjádřil jeden z oslovených členů LP: „nemáme s kým spolupracovat, komu bychom mohli důvěřovat“. Stejně tak nebyla zavedena podmínka zaměstnávání 10 % dlouhodobě nezaměstnaných při veřejných zakázkách, protože v Obrnicích zakázky takového rozsahu není možné realizovat.

Technické služby však v Obrnicích i přesto vzniknou (vzhledem k identifikované potřebě po takovém subjektu), nicméně nebude to přes sociální podnik, ale běžnou formou skrze zřízení příspěvkové organizace obce. Vznik sociálního podniku jako takového je v Obrnicích v rámci další spolupráce s Agenturou plánován taktéž, ale nad klíčovým subjektem technických služeb chce mít vedení obce plnou kontrolu.

Prostupné zaměstnávání v Obrnicích nefunguje. Ačkoliv jsou zde skrze ÚP zřizovány VPP (40 míst), v jejichž rámci se za poslední rok (2014) podařilo uplatnit asi 5 osob na pracovních místech v okolních firmách nebo pod městem, lidé, kteří se osvědčí na VPP a skončí, mají zde jen velmi malou možnost dál se podílet na trhu práce. I z toho důvodu si obec vyžádala od Agentury analýzu, jak pracovat s takovými lidmi, jaké jsou potenciální možnosti jejich dalšího pracovního uplatnění, jaké jsou pracovní příležitosti na Mostecku apod.² V rámci této analýzy tak bylo například zjištěno, že pracovní příležitosti v regionu jsou, problémem je však všeobecně nízký plat, který představuje pro sociálně a dlouhodobě vyloučené obyvatele jen velmi malou motivaci pro nástup do zaměstnání a sociálně znevýhodnění a dlouhodobě nezaměstnaní na trhu práce čelí mnoha dalším bariérám.

Shrnutí

- Obec chce zřídit technické služby jako příspěvkovou organizaci mimo sociální podnik, aby neztratilo absolutní podíl a kontrolu nad tímto subjektem
- Systém prostupného zaměstnávání se realizovat nepodařilo, v obci fungují VPP pod MěÚ a OCSS

---

² Tato analýza v době realizovaného terénního šetření mezi členy původního LP v Obrnicích v květnu 2015 (agentura Sociotrendy) sice ještě nebyla oficiálně zveřejněna, některé závěry vzešlé z analýzy však byly popsány zainteresovanými odborníky a členy původního LP, kteří měli o dané problematice přehled a s předběžnými výsledky analýzy trhu práce na Mostecku byli seznámeni.

- Obec si od Agentury vyžádala zpracování analýzy zaměstnanosti a pracovních příležitostí na Mostecku

6.3 Vzdělávání a volný čas

V Obrnicích působí jedna mateřská a jedna základní škola, což všeobecně podporuje lepší integraci sociálně vyloučených dětí mezi ostatní žáky. Ředitelé školy i školky se velmi aktivně podíleli na činnostech lokálního partnerství a strategického plánování, na projektových aktivitách i na spolupráci a komunikaci s Agenturou a lokálními konzultanty. Školy obecně hodnotily spolupráci s Agenturou velmi pozitivně, neboť upozornila na možnosti využívat dotačních titulů a inkluzivních nástrojů, navedla pracovníky školy směrem k inkluzivním opatřením, poskytovala praktické rady a informace, jak potvrzuje ředitelka mateřské školy v Obrnicích. *„Zažádali jsme o podporu inkluzivního vzdělávání, ono to je pro všechny školy, když si o to zažádají, ale já jsem o tom před tím neměla ponětí, takže kdyby ta Agentura tady nebyla, tak bych ani nevěděla, že tu ty možnosti jsou.“*

Mezi školskými institucemi a dalšími subjekty panuje velmi dobrá spolupráce, mj. také co se sociálního začleňování týče. Například se školou školka realizuje projekt „My se školy nebojíme“, v rámci kterého děti z MŠ navštěvují základní školu a spolu se žáky prvního stupně zde poznávají, jak škola funguje, účastní se některých vyučovacích hodin ve speciálních učebnách (například hudební výchovy, kde zpívají společně písničky nebo výtvarné výchovy, dobrým příkladem praxe jsou potom i návštěvy dílen, kde děti z MŠ získávají polytechnické vzdělání, což je aktuálním trendem na poli zvyšování kompetencí a dovedností v potřebných oblastech dětí již od předškolního stupně).

Mateřská škola spolupracuje úzce také s Obrnickým centrem sociálních služeb, které vzniklo z projektu realizovaného ve spolupráci s Agenturou. Služby SAS a školka mají navzájem přehled o sociálně vyloučených rodinách s dětmi předškolního věku, přičemž v rámci klubu Olivín (při SAS pro matky s dětmi) jsou rodiče motivováni k docházení jejich dětí do školky, popřípadě v situaci, kdy některé z dětí do MŠ přestane chodit, přes sociální službu je možné zjistit, zda se například rodina odstěhovala, zda alespoň spolupracuje se sociálními pracovníky, zda je možné docházku dítěte do školky opět obnovit, jak popisuje ředitelka mateřské školy. *„Spolupráci s centrem vnímám jako přínosné, zavolám třeba paní ředitelce, že nemůžu najít tohle dítě, a oni nám zjišťují, jestli se odstěhovali, co s nimi je a pak nám třeba zjistí, že tenhle kluk k nim v rámci SAS chodí a chceme ho dostat do školky, tak aby se postupně integroval, a aby se o něm vědělo, že tahle rodina je z vyloučené lokality a chce do školky chodit. Nebo s nimi i pracují ohledně zápisu, že je potřeba pravidelně to řešit, vyšetření od lékaře donést apod., aby věděli, na co se připravit, co se po nich bude chtít, a aby je to hned neodradilo, ty rodiče.“*

Příkladem dobré praxe je nejen úspěšná motivace rodičů k docházení dětí do MŠ provázaná přes SAS a klub Olivín, včetně intenzivní práce s rodiči, která má za úkol eliminovat všechny možné faktory, které by rodiče mohly od přihlášení a pravidelného

docházení do školy odradit, ale také komunikace mezi školkou a rodiči samotnými. Pracovníci mateřské školky byla například popsána nedávná pozitivní zkušenost, kdy bylo potřeba v rámci školy přestěhovat nějaký nábytek a matrace, přičemž se školka rozhodla oslovit otce dětí, mezi kterými byli i Romové. Tito oslovení muži se do pomoci velmi aktivně zapojili a školce pomohli. Podle ředitelky školky postupně dochází k výraznému zlepšování celkové komunikace mezi rodiči a MŠ, k čemuž přispěla i intervence Agentury a zejména zřízení Centra sociálních služeb a klubu Olivín. Rodiče se daří postupně motivovat k docházce dětí do školky a v případech, že zde již Romské děti dochází, jejich rodiče vychází školce vstříc a v případech potřeby nějaké pomoci se aktivně zapojují.

Co se inkluzivních opatření v rámci mateřské školy týče, ve školce působí asistenti pedagoga pro předškolní děti, školka aktivně spolupracuje se školou a sociálními službami, jak bylo uvedeno výše. I v Obrnicích brání mezi obyvateli SVL v docházení do školky v mnoha případech přesvědčení, že „hromadná“ péče o děti zde nepokryje veškeré potřeby dětí, a že nejlepší výchovy se jim dostane v domácím prostředí, dále že hrazení školného v MŠ je pro ně finančně náročné, což dále potvrzují i výpovědi obyvatel SVL samotných (viz kapitola Život v SVL“ z pohledu jejich obyvatel). Z těchto důvodů školka zavedla zrušení poplatků za školné, jak dále uvádí její ředitelka. *„Rodiče se brání příspěvkům třeba na stravování, že nemají tu potřebu, že jim uvaří doma. Ty lidi neměli pravidla pro povinnosti a ze začátku ty děti chodily, jak se jim chtělo. Postupně si rodiče zvykli a viděli, že je to pro dobro dětí (...) U nás ve školce se neplatí školné, jsou od toho osvobození, protože rodiče stejně každý týden chodili s papírem ze sociálky, proč nemůžou platit, a že na to mají papír, tak jsme to zrušili. I administrativně to bylo pro nás náročné.“*

Na schůzkách pracovní skupiny vzdělávání v rámci LP školy také komunikovaly s ostatními subjekty ohledně prevence a zástupci Agentury zde navrhovali některé věcné připomínky či možná opatření, kterými by školy zefektivnily přístup k problematice nedostatečné prevence a výskytu sociálně-patologických jevů na školách.

Škola řešila v Obrnicích problémy především s rodiči sociálně znevýhodněných dětí. V této záležitosti je využíván asistent pedagoga, který kromě pedagogické činnosti dochází v případě potřeby do rodiny a zde s rodiči i žáky pracuje. Dále školy využívají hlášení na OSPOD, nicméně zde však byla identifikována absence zpětné vazby. Ze strany Agentury tak bylo navrženo využívat metodu case managementu, přičemž lokální konzultant zpracoval návrh metodiky case managementu a členové pracovní skupiny se měli podílet na vlastním vytvoření funkčního modelu case managementu. Materiál byl vytvářen na základě kooperace mezi zástupci škol, OSPODu, ASZ a Sdružení pro probaci a mediaci. V otázce potírání vandalismu a nežádoucího chování žáků Agentura navrhla také provést anketu vnímání pocitu bezpečí v obci, kde by mohly být zahrnuty i otázky k hodnocení práce policie. Dále bylo navrženo aktivně kontaktovat ohroženou mládež v ulicích a zjišťovat jejich zájmy a potřeby, na což by potom reagovala nabídka vhodných služeb a volnočasových venkovních aktivit. Na tento návrh však členové pracovní skupiny aktivně nereagovali.

Ačkoliv předešlá navrhovaná opatření ASZ v oblasti průzkumu pocitu bezpečí v Obrnicích a průzkumu mezi mládeží akceptována a realizována ze strany členů LP nebyla, společně s analýzou na problematiku nezaměstnanosti a uplatnění dlouhodobě nezaměstnaných na trhu práce na Mostecku si město od Agentury vyžádalo analýzu věnovanou mládeži žijící v Obrnicích, která byla následně zpracována. Hlavní doporučení vyplývající z této analýzy se týkala dalšího studia mladých lidí, přechodu na střední školy a doporučení týkající se včasné intervence klíčových institucí (tzn. školy, volnočasové aktivity, kluby, NZDM) v oblasti motivace dětí ke studiu.

Shrnutí

- Inkluzivní opatření jsou uplatňována jak na mateřské, tak základní škole
- Postupně se daří motivovat rodiče k docházce jejich dětí do MŠ (např. skrze služby SAS a klub Olivín)
- Do činnosti školky se daří zapojovat i rodiče dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí
- Mezi MŠ, ZŠ, OCSS a dalšími subjekty panuje velmi dobrá spolupráce
- Agentura školám představila možnosti zavádění inkluzivních nástrojů, o kterých doposud ředitelé nevěděli (např. asistenti pedagoga)

6.4 Bezpečnost

V Obrnicích nejsou zaznamenány problémy s velkými krádežemi nebo loupežnými přepadeními. V oblasti bezpečnosti je za největší problém považována lichva, zadluženost obyvatel, prodej žen a drogová závislost obyvatel, jak popisuje jeden z oslovených zástupců lokálního partnerství. *„Ale co tady určitě je, tak je lichva a prodej žen, od místních, kteří to externímu gangu natipují, a místní za to dostanou zaplacený a ti přijedou, vyzvednou ženy a odjedou do zahraničí. Nebo např. zblbnou mladý lidi, aby jeli pracovat do Anglie, a tam si je tak vyháčkují, že už se nemůžou vrátit zpátky, mají k nim dluh, závazek a pak tam otročí a manuálně pracují a vydělávají si jen na přežití.“*

Co se drogové závislosti týče, v Obrnicích působí terénní služby z Mostu, nicméně obyvatelé žijící v SVL pocítují zhoršující se situaci ohledně drogové závislosti a například válejících se stříkaček na zemi, které mohou běžně nacházet i děti, jak je popsáno níže v kapitole „Život v SVL z pohledu jejích obyvatel“, stejně tak jako vyjádřená potřeba respondentů z této lokality po posílení služeb, které by se zaměřovaly na práci s drogově závislými. Podle některých oslovených zástupců původního lokálního partnerství je však činnost služeb K-centra z nedalekého Mostu dostačující a situace není tak kritická. *„(...) a ohledně drog byla navázána spolupráce s K-centrem a řešíme to i s policií, spolupráce nemá písemnou formu, ale je to dané ústně a ten problém podle mě není až tak závažný.“*

Obec každoročně v rámci projektů zajišťuje činnost asistentů prevence kriminality, kteří spolupracují také s terénními pracovníky městského úřadu a domovníky, kteří působí ve dvou městských bytech v sociálně vyloučené lokalitě.

Co se ve spolupráci s Agenturou v Obrnicích v oblasti bezpečnosti podařilo, bylo zrušení heren na území obce. „*Ano, herny nejsou, za působení agentury byly zrušeny.*“ Zvláště rizikový byl výskyt heren přímo na sídlištích, zejména v oblasti tzv. bulváru, kde je provozováno několik obchůdků (dříve zde byly právě i herny) a je sem soustředován výskyt nežádoucích sociálně patologických jevů, a to jak u dospělých, tak u dětí a mladistvých, kteří touto lokalitou prochází například do školy.

6.5 Sociální služby

Před příchodem Agentury do Obrnic zde nepůsobily téměř žádné sociální služby a situace sociálního vyloučení tedy nepodléhala žádné odborné praxi. Díky Agentuře byl realizován projekt na vznik Obrnického centra sociálních služeb (OCSS), který zajistil, že v obci začaly působit služby SAS včetně klubu pro matky s dětmi Olivín, NZDM, odborného sociálního poradenství a terénní programy.

V OCSS je zaměstnáno celkem asi 10 pracovníků, z nichž 3 jsou z řad místních obyvatel. Terénní práce zajišťují další dva místní obyvatelé a na pozici asistentů prevence kriminality jsou dosazeni 4 lidé. Dále v Obrnicích při městském úřadě pracují 2 terénní sociální pracovníci, čímž je podle dotázaných expertů dostatečně pokryta poptávka po terénních sociálních službách pro sociálně vyloučené obyvatele.

V rámci CSS je poskytováno i dluhové a právní poradenství. Právní poradenství z dlouhodobého hlediska zajišťuje prevenci zadlužování či efektivní řešení již vzniklé situace, což přispívá ke zlepšení vztahu cílové skupiny a soukromého sektoru. Toto bylo předpokladem pro budoucí efektivní spolupráci a pozitivní sociální začleňování i po odchodu Agentury.

I přes to, že se do obce podařilo dostat klíčové a potřebné služby, stále je zde identifikována potřeba po dalších, zejména co se týče NZDM pro děti mladší 15 let. Současné nízkoprahové zařízení pro děti a mládež je určené pro cílovou skupinu ve věku 15 až 26 let, jelikož tento projekt byl podpořen z operačního programu OP LZZ, kde je stanovena minimální dolní hranice podpořených osob na 15 let. Z jiných operačních programů se doposud projektovou žádostí zařídit nepodařilo, a tak na vybudování dalšího NZDM, jehož vznik a potřeba je současně identifikována i v novém strategickém plánu, zatím nejsou potřebné finance.

Shrnutí

- Před příchodem Agentury do obce zde nepůsobily žádné sociální služby

- Ve spolupráci s Agenturou vzniklo Obrnické centrum sociálních služeb, které zastřešuje poskytování SAS a klubu pro matky s dětmi, NZDM, terénních prací pro obyvatele žijící v SVL a odborné poradenství
- Při OCSS je poskytováno také dluhové poradenství
- Je identifikována absence služeb NZDM pro menší děti (pod 15 let)

7. Klíčové okamžiky intervence Agentury pro sociální začleňování v Obrnicích

Díky nastavení fungujícího lokálního partnerství (zejména díky změně na pozici vedení obce, přičemž nová starostka vyjadřovala velkou podporu sociální oblasti a oblasti integrace) bylo hned z počátku spolupráce možné věcně identifikovat, co v Obrnicích je možné udělat, a které cíle jsou naopak nereálné. Tento prvotní pozitivní krok byl umožněn zejména souladem mezi názory členů LP (tedy že očekávání a cíle politického aparátu se shodovaly s očekáváním a cíli úřednického aparátu), což následně Agentuře usnadnilo nejen proces strategického plánování a identifikaci potřeb v jednotlivých oblastech, ale také komunikaci mezi jednotlivými členy LP, kteří měli jednotná očekávání a bylo tak možné je reálně identifikovat a zhodnotit jak možnosti obce, tak možnosti Agentury. Všechny nabídky a možnosti vzešly od lokálního konzultanta, neboť obec do té doby vůbec nevěděla, jaké jsou v sociální oblasti možnosti zejména co se projektů a evropských fondů týče.

V rámci tvorby strategického plánu sociálního začleňování plánu a vzdálené podpory, Agentura prostřednictvím koordinátorky vzdálené podpory v Obrnicích pomáhala s vyhodnocením stávajícího strategického plánu a se stanovením nových cílů pro následující období, účastnila se pravidelných setkání aktérů, jež se podíleli na tvorbě strategického plánu. ASZ dále zajišťovala přenos informací a zkušeností z interního prostředí Agentury ohledně připravovaných projektů a dotačních výzev. Dále lokální konzultantka i po ukončení oficiální spolupráce s obcí komunikovala v případě potřeby s jednotlivými partnery ať už osobně nebo přes telefon či e-mail.

Všechny plánované projektové záměry po oficiálním odchodu Agentury z Obrnic v červnu 2013 byly vytvářené ve spolupráci s Agenturou a lokální konzultantkou. Obec formulovala své plány, cíle a záměry a ASZ zpětně hodnotila a radila, jaké aktivity je do projektu vhodné zahrnout, a co naopak z praxe nebude možné realizovat.

V oblasti bydlení bylo ve spolupráci s ASZ nastaveno mnoho opatření, která postupně napomáhají optimalizovat nepříznivou situaci bydlení v sociálně vyloučených lokalitách³. Ačkoliv se systém prostupného bydlení zavést nepodařilo (bude předmětem další spolupráce v rámci koordinovaného přístupu), o možnostech jeho zavedení se ve spolupráci s Agenturou na pracovních skupinách diskutovalo a lokální konzultanti se v této věci angažovali velmi intenzivně. Odborníci na problematiku bydlení a investiční projekty z Agentury zprostředkovávali a vyhledávali Obrnicím různé finanční prostředky na opravy, zejména skrze grantové a dotační výzvy. Dále byl zajištěn přenos dobré praxe pro členy PS bydlení,

---

³ S příchodem nového vedení a navázáním spolupráce s Agenturou v roce 2010, započalo komplexní řešení nepříznivé bytové situace. Zastavila se privatizace bytového fondu, obec přijala strategii nakládání s bytovým fondem, v rámci další spolupráce s Agenturou je město připraveno realizovat systém prostupného bydlení, včetně rekonstrukce a přestavby některých bytů na malometrážní tréningového a sociálního charakteru, komunikována je také spolupráce a zapojení soukromých majitelů některých objektů, dále zapojení azylového domu z Mostu.

kteří se seznámili s metodikou dostupného bydlení a konkrétními příklady dobré praxe fungování tohoto modelu ve městech Roudnice nad Labem, Cheb a Litvínov. Společně s LK bylo hledáno řešení, jaký model bydlení by byl pro Obrnice nejvíce vhodný. Lokální konzultantka předkládala skupině i další návrhy řešení a zprostředkovala komunikaci mezi zástupci města a odborníky Agentury na bytovou problematiku.

V oblasti vzdělávání Agentura upozornila školu a školku na možnosti využívat dotační tituly a projekty na realizaci integračních opatření ve školách, o čemž doposud ředitelé těchto institucí neměli žádné povědomí⁴. Co se tedy projektového poradenství týče, Agentura spolupracovala jak s vedením města, tak například se školou a školkou, zejména však s projektovou manažerkou města, která byla dosazena do své funkce spolu s příchodem ASZ do Obrnic v roce 2010. V případě škol konzultantka individuálně spolupracovala konzultovala možnosti podávání projektů, představila dotační výzvy z MŠMT a evropský operační program OP VK, neboť tyto subjekty doposud s realizací projektů neměly vůbec žádnou zkušenost a tyto nové možnosti pro ně představovaly velmi užitečný nástroj zavádění inkluzivních opatření.

Na schůzkách PS vzdělávání v rámci LP školy také komunikovali s ostatními subjekty ohledně prevence a zástupci Agentury zde navrhovali některé možné způsoby, kterými by školy zefektivnily přístup k problematice nedostatečné prevence a výskytu sociálně-patologických jevů na školách. Ze strany Agentury tak bylo například navrženo využít case managementu, kontaktovat přímo ohroženou mládež na ulicích ohledně smysluplného využívání volného času nebo prostřednictvím šetření pocitu bezpečí zjistit skutečné potřeby obyvatel Obrnic.

Za spolupráce s Agenturou byl realizován zejména investiční projekt na vybudování zázemí pro služby TP, SAS a předškolní přípravu dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí a vybudování zázemí pro NZDM, včetně návazného měkkého projektu na zajištění personálního poskytování uvedených služeb. V rámci tohoto projektu ASZ poskytovala metodickou a projektovou podporu, připomínkovala projektovou žádost, pomáhala s vyjednáváním prostor pro jednotlivé služby.

V oblasti zaměstnanosti se nepodařilo vytvořit systém dostupného zaměstnávání. I z toho důvodu si obec vyžádala od Agentury analýzu, jak pracovat s takovými lidmi, jaké jsou potenciální možnosti jejich dalšího pracovního uplatnění, jaké jsou pracovní příležitosti na Mostecku apod.

V dubnu 2012 se z iniciace ASZ uskutečnilo setkání politických představitelů obce Obrnice a dalších lokalit, kde ASZ působí, a města Ústí na Labem. Účelem setkání bylo především

---

⁴ Všeobecně se jednalo o dotační tituly MŠMT na zřízení pozic asistentů pedagoga, dále projekty z výzev OP VK atd., konkrétně potom o: účast v mosteckém projektu OP VK „My se školy nebojíme“ zaměřený na spolupráci ZŠ a MŠ; nastavení komunikace mezi MŠ a službami SAS v centru Olivín (které vzniklo z IOP a IPO projektu za spolupráce s ASZ) ohledně motivace rodin docházet do MŠ a ohledně další práce se sociálně vyloučenými rodinami s dětmi; zavedení působnosti asistentů pedagoga na MŠ pro předškolní děti, asistenta pedagoga na ZŠ, zajišťující mj. volnočasové aktivity pro děti, včetně těch pocházejících ze sociálně vyloučeného prostředí.

poskytnout politickému vedení měst příležitost pro vzájemné informování a výměnu zkušeností a dobrých praxí z řešení problematiky sociálně vyloučených lokalit.

8. Život v SVL z pohledu jejích obyvatel

Rozhovory probíhaly v Obrnicích s obyvateli lokalit tzv. Malého a Velkého sídliště. Otázky byly strukturovány zejména dle témat (bydlení, bezpečnost, volný čas, zaměstnání atd.). Jedním z cílů rozhovorů bylo zjistit, jaké jsou v současné době nejpalčivější problémy obyvatel sociálně vyloučené lokality, a také, zda se působení Agentury a zavedená sociální a integrační opatření nějakým způsobem promítla do života lidí žijících v blízkosti označené vyloučené lokality.

Ačkoliv přímou intervencí Agentury v obci odslovení respondenti nezaznamenali, ve svých výpovědích reflektovali určité změny v jejich okolí, které se jich za posledních několik let (od roku 2010) dotkly. Nicméně i přes to tyto změny nebyly popsány explicitně a spíše se jednalo o všeobecné postřehy a názory. Jedním z nich bylo určitě zavedení sociálních služeb, neboť o možnosti využívat dluhové poradenství, klub Olivín, NZDM Vulkán a další se zmiňovali v souvislosti se změnami v lokalitě respondenti nejčastěji. Jedná se také snad o jediné opatření (z intervence Agentury v Obrnicích), které mohlo mít na obyvatele SVL přímý dopad, a které mohli oni sami identifikovat. Pro respondenty bylo dalším významným tématem zejména užívání drog a problémy s vymáháním dluhů v lokalitě.

Téma bydlení, zaměstnanost

O těchto oblastech hovořili respondenti nejméně, všeobecně zřejmě z toho důvodu, že v těchto oblastech nebyla intervence Agentury tak výrazná a k žádným zásadním změnám, které by měly přímý vliv a dopad na obyvatele SVL, nedošlo. Většina oslovených bydlela u soukromníků. Někteří potvrdili, že znají paní domovnici a že jsou s její činností spokojeni, zvláště co se udržování pořádku v domě i v jeho okolí týče a pomoci s komunikací a vyjednáváním nejen mezi obyvateli a úřady, ale také mezi obyvateli domu samotnými.

Mezi oslovenými obyvateli byli i tací, kteří potvrdili, že se zapojují do oprav domů, nebo že pomáhají uklízet. Věděli, že tyto akce organizuje město a vyjádřili, že jim takto pomáhat nevádí. Tyto komunitní práce fungují na principu, kdy město finančně zajistí barvy, nářadí, pytle na odpady a obyvatelé SVL odvedou onu práci.

Pokud byli osloveni zaměstnaní, tak muži většinou na dělnických pozicích nebo skrze VPP pod městským úřadem pomáhali uklízet město a okolí Malého i Velkého sídliště. Většina žen byla na mateřské dovolené v domácnosti. Pokud pracovaly, tak jen formou brigád na pozicích pomocných prací nebo byly zapojené v rámci úklidu města.

Téma vzdělávání a volný čas, sociální služby

Co se docházení do školky týče, situace mezi sociálně vyloučenými Romskými obyvateli je zde velmi podobná, jako v některých jiných městech. Mezi Romy panuje přesvědčení, že nejlepší péči se dítěti dostane v rodinném domácím prostředí, kde navíc nemusejí platit

žádné poplatky. Poklud je žena v domácnosti a vaří jídlo pro více členů, je z jejího pohledu zbytečné platit za obědy a stravování jinde, jak popsala také jedna z oslovených respondentek, která má 4 děti, z nichž 2 jsou předškolního věku. *„Proč bych měla platit pětistovku měsíčně na obědy, když děckám navařím doma a ještě je to lepší než tam v té školce. Oni mají pořád starosti o děti, ale nemůžete mít starost o třicet dětí zároveň. Doma se jim dostane všeho.“*

Naopak někteří respondenti měli zkušenost jak s docházením do klubu Olivín a využívání služeb SAS (i když například tyto služby neuměli explicitně pojmenovat) a postupně uvažují i o zařazení dětí do mateřské školky. Důvodem a motivací je zejména budoucí nástup dětí do základní školy.

Velmi kladně byla ze strany oslovených rodičů, které mají děti na základní škole v Obrnicích, hodnocena činnost asistenta pedagoga (respondenti o něm hovoří jako o jednom z učitelů), a to nejen v rámci školního prostředí (například doučování), ale také v rámci mimoškolních aktivit, které pro děti realizuje. Jezdí se například na hrady, do ZOO apod., což jsou mezi dětmi velmi oblíbené aktivity. Ačkoliv si tyto výlety rodiče musí platit sami (jedná se vždy asi o 100 Kč na výlet za dítě), i rodiče z řad sociálně znevýhodněných jsou ochotni na tyto aktivity peníze vynaložit, zejména když je to přes školu a jejich děti to baví.

„Ty výlety jsou dobrá věc, holka vždycky přijde, že se jede na zámek nebo do lesa, a na to jí s manželem dáme, to zase jo, on tam s nima jezdí ten učitel, tadyhle ze základky a děcka to baví. A taky jezdí děti od kamarádky a sousedů, tak to pak jedou i moje.“

Co se dalších volnočasových aktivit týče, respondenti nejčastěji zmiňovali klub Vulkán, kam jejich děti chodí. Podle dotázaných rodičů a jejich dětí mají velký zájem o tzv. „pokecy“ a potom klasicky o kulečnick, fotbálek.

Jak již tedy bylo napsáno, největší dopad z opatření, která pomáhala Agentura v Obrnicích realizovat, mělo na obyvatele zřízení Obrnického centra sociálních služeb a s ním související poskytované služby, i když žádný z oslovených nevěděl o přímé vazbě na činnost Agentury, popřípadě o Agentuře samotné. Někteří z oslovených potvrdili, že služby využívají nebo jejich příbuzní, známí (zejména SAS, Olivín a NZDM), dále dobře hodnotili služby sociálního poradenství, o kterých ví, že se na ně mohou obrátit s různými problémy, například i s dluhy a finančními potížemi. Jak je popsáno níže v rámci tématu bezpečnosti, respondenti poměrně často hovořili o absenci služeb také pro drogově závislé, kteří představují pro obyvatele SVL velký problém.

Téma bezpečnost a prevence

Velkým problémem lokality Malé i Velké sídliště je užívání drog a s tím související běžné nacházení stříkaček na zemi a na ulici, což je rizikové zejména pro děti a mladistvé. Nejedním respondentem potvrzená přímá zkušenost s nálezem takového materiálu, někteří pak popisovali případy, kdy s touto situací byli konfrontováni i jejich děti. Například jedna respondentka

popsala situaci, kdy její dcera během vycházky ve školce spolu s ostatními dětmi našla na zemi několik injekčních stříkaček, paní učitelka volala policii a děti tomu všemu byly přítomny.

„Měli by tu být nějaké služby i pro ty fetáky, vždyť je to hrozný, to aby se člověk bál děti pouštět ven, když to nachází i v okolí škol a nikdy nevíte. Větší bezpečnost by kolem toho tady měla být.“ Absenci služeb pro drogově závislé popisuje i další respondent. *„Já myslím, že ty služby by tu potřebné byly, ty co s těma lidma pracují, a aspoň pak mají místo, kde ty stříkačky odkládat a ne na ulici, ale zas kolik z nich tam přijde, to by tady s nima se muselo víc pracovat.“*

Dalším významným problémem v oblasti bezpečnosti, který byl vnímán ze strany oslovených, je velká zadluženost obyvatel, s čímž souvisí lichva, násilné a nezákonné praktiky vymáhání peněz, se kterými se setkávají ve svém okolí sami obyvatelé vyloučené lokality. Takový příklad popsal i jeden z oslovených. V blízkosti svého bydliště ví o případu, kdy jednoho z mužů, otce pěti nebo šesti dětí, brutálně napadl lichvář kvůli dlužné částce. Takových případů je v lokalitě více a dějí se poměrně často.

Častý je také prodej žen do zahraničí. Podle oslovených tento systém funguje tak, že jednou za čas přijede černé auto a odveze skupinku mladých i starších žen, zřejmě do Německa nebo do Anglie, odkud je pro ně obtížné se případně vrátit. I pár oslovených potvrdilo, že například jejich bývalí sousedi, známí, členové komunity, kde se všichni znají, odjeli do Anglie. Důvodem prý bylo to, že tam budou mít lepší práci a bydlení, lepší podmínky pro život, které jim „někdo“ nasliboval.

Shrnutí

- Z intervencí Agentury mělo na obyvatele SVL největší dopad zavedení poskytování sociálních služeb prevence
- Obyvatelé využívají a pozitivně hodnotili klub Olivín a NZDM
- Někteří oslovení měli zkušenosti s VPP, s prováděním komunitních prací nebo úklidem veřejných prostor, který organizuje a mediálně zajišťuje město
- Důvodem pro nenavštěvování MŠ je u většiny vyloučených obyvatel to, že domácí péče je pro děti lepší, nemusí platit za školné a stravné
- Velmi pozitivně byla hodnocena ze strany oslovených mimoškolní činnost asistenta pedagoga místní ZŠ, který pro děti pořádá výlety a venkovní akce
- Největší problémy, které obyvatelé pociťují v oblasti bezpečnosti, jsou zadluženost, lichva, prodej žen do zahraničí a užívání drog, včetně injekčních stříkaček povalujících se na ulici
- Podle názoru několika oslovených by v obci měly být posíleny služby pro drogově závislé, jak ambulantní, tak terénní

9. Případová studie - Realizace projektů a projektové poradenství ASZ

Základem pro aktivní naplňování opatření integrační politiky je beze sporu realizace projektů a získávání finančních prostředků z dotačních titulů. Obec Obrnice byla za působení Agentury i po jejím odchodu v této oblasti velmi úspěšná a realizace mnoha projektů, které pokrývají různé oblasti sociálního začleňování, zajišťuje Obrnicích viditelné pokroky v řešení problematice situace sociálního vyloučení.

Velkým úspěchem byla zejména realizace investičního projektu a návazného projektu na zajištění poskytování sociálních služeb prevence. Město mělo v plánu i další investiční projekty v oblasti bydlení či zaměstnanost, nicméně tříletá doba působení Agentury je pro takové aktivity velmi krátká, i realizovaný projekt na vznik Obrnického centra sociálních služeb započal téměř v době, kdy Agentury z obce již odcházela. Nicméně obec navázala další spolupráci v rámci koordinovaného přístupu, v rámci kterého plánuje realizovat ony investiční či další projekty v oblasti bydlení a zaměstnanost.

Aktivitu a úspěchy v oblasti realizace projektů zajišťuje také fakt, že městský úřad v Obrnicích zaměstnává pracovníci na pozici projektové manažerky, která se zároveň stala koordinátorkou inkluze v Obrnicích, spolupracuje se starostkou města (tedy nedochází k žádným sporům mezi úřednickým aparátem a politickým vedením města) a intenzivně komunikuje s pracovníky Agentury pro sociální začleňování v rámci projektových žádostí a dotačních výzev, což vytváří velmi pozitivní zázemí pro další realizaci projektů v oblasti sociálního začleňování.

Za spolupráce s Agenturou byl realizován zejména investiční projekt na vybudování zázemí pro služby TP, SAS a předškolní přípravu dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí a vybudování zázemí pro NZDM, včetně návazného měkkého projektu na zajištění personálního poskytování uvedených služeb.

Projektové poradenství ze strany Agentury probíhalo nejen na úrovni městského úřadu a projektů, které realizovala obec s podporou projektové manažerky městského úřadu, ale lokální konzultantka individuálně spolupracovala například i s obrnickou základní a mateřskou školou, se kterými konzultovala možnosti podávání projektů, představila dotační výzvy z MŠMT a evropský operační program OP VK, neboť tyto subjekty doposud s realizací projektů neměly vůbec žádnou zkušenost a tyto nové možnosti pro ně představovaly velmi užitečný nástroj zavádění inkluzivních opatření.

Ohledně projektů se školami také aktivně spolupracuje projektová manažerka. Spolupráce většinou funguje na principu vyhledání dotačních výzev a možností ze strany projektové manažerky, přičemž školy projekty, o které mají zájem, obsahově naplní a dále jejich možnou realizaci, nastavení indikátorů apod. konzultují s projektovou manažerkou. „*Ta spolupráce se školkou, školou, zajdu tam, nabídnu jim, že jsou ty a ty možnosti realizovat ten projekt, a oni pak ho už jen věcně naplní, je to na domluvě, dáváme to dohromady společně. Škola a školka*

s těma projektama nemají takovou zkušenost, takže jim s tím pomůžeme jako za obec. Oni mi dají veškeré dílčí informace, a já to pak dám dohromady s ohledem na ty rozpočty a aktivity, a pak dohlížím na tu realizaci.“

Zajištění realizace dalších projektů a projektové poradenství bylo také předmětem vzdálené podpory mezi Obrnicemi a Agenturou. Koordinátorka vzdálené podpory, popřípadě další expertní pracovníci Agentury, poskytovali konzultace k projektovým záměrům, které obec plánovala nebo plánuje realizovat po ukončení první spolupráce s Agenturou. ASZ dále zprostředkovávala informace o projektech a dotačních výzvách z interního prostředí Úřadu vlády, poskytovala metodickou podporu a projektové poradenství, osobně se účastnila setkání pracovních skupin ohledně projektových záměrů a aktivně se zástupci LP Obrnice komunikovala, ať už telefonicky, po e-mailech nebo osobně.

K projektovým záměrům a spolupráci s Agenturou se vyjádřila i projektová manažerka, která tuto interakci hodnotí jako velmi pozitivní a přínosnou. „V plánu na projekty jsou školy, sociální bydlení a sociální podnik. Dělali jsme všechny projektové žádosti a záměry s lokální konzultantkou. Řekli jsme jí, co máme za záměr a ona nám řekla, co dělat lze, jaké aktivity do projektu je vhodné zahrnout, a co naopak tam nedávat. Všechno prošlo přes Agenturu, že nám tam i experti řekli, zhodnotili, co tam za aktivity dát lze, a co ne.“

Konkrétní přehled kroků v rámci jednoho z cílů vzdálené podpory, a to „Vytvoření podkladů pro realizaci dalších integračních projektů“, které Agentura ve spolupráci s obcí podnikla tak, aby bylo připraveno zázemí pro budoucí navázání na realizaci integračních projektů, v jejichž rámci Agentura poskytovala projektové poradenství a metodickou podporu a konzultace, je uveden v tabulce níže.

Cíl vzdálené podpory č.4		
V průběhu roku 2015 jsou připraveny podklady pro další integrační projekty		
komentář: Jedná se o činnosti vedoucí k podpoře rozvoje dalších integračních projektů a činností na území obce Obrnice		
krok I. zajištění kroků vedoucích k vytvoření sociálního podniku (Technických služeb) v obci	Rok 2015	Na realizaci opatření se podílí obec
krok II. příprava podkladů pro další integrační projekty podávané v rámci programového období 2014 – 2020 (OPZ, OP VVV)	Leden – červen 2015	Na realizaci opatření se podílí obec
krok III. zajištění analýzy potřebných dat pro zpracování projektových žádostí v dalším programovém období - analýza obyvatel obce Obrnice ve věkovém rozmezí 15 – 18	Leden – duben 2015	Na realizaci opatření se podílí ASZ

let (počet těchto obyvatel, typ školy, kterou studují, důvody pro předčasné opouštění školní docházky, rodinná situace atd.)		
krok IV. zajištění analýzy potřebných dat pro zpracování projektových žádostí v dalším programovém období - analýza obyvatel obce Obrnice, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní (počet těchto obyvatel, dokončené vzdělání, praxe, důvody nezaměstnanosti, překážky bránící v jejich zaměstnávání atd.)	Leden – duben 2015	Na realizaci opatření se podílí ASZ

Tabulka převzata z Plánu vzdálené podpory v lokalitě Obrnice na období od 1.10.2014 – 31.8.2015, jedná se o interní dokument Agentury pro sociální začleňování a Města Obrnice.

Projekty jsou v Obrnicích zaštitěny Strategickým plánem sociálního začleňování, který je pravidelně aktualizován. Podle jednoho z oslovených zástupců města Obrnice je strategický plán vyloženě zaměřený na to, aby zmapoval všechny oblasti a identifikoval problémy, na které by projekty následně reagovaly. Činnosti v rámci strategického plánování a přípravy projektových záměrů lze považovat v Obrnicích za nadstandardně provázané, neboť jak již bylo zmíněno, strategický plán je přizpůsoben tak, aby mohla být realizace projektů úspěšná. Především aby reagovala na skutečné potřeby sociálně vyloučených obyvatel, město disponuje vlastní projektovou manažerkou. Agentura spolupracuje s městem formou vzdálené podpory nejen na přípravě projektových záměrů, ale také na tvorbě a implementaci strategického plánu sociálního začleňování.

Kromě projektů, které vznikly za činnosti lokálního partnerství a působení Agentury v obci (2010 – 2013) a po jejím odchodu v rámci vzdálené podpory, realizuje město každoročně projekty, které se osvědčily a u nichž byla identifikována potřebnost. O dotace na ně je ze strany města žádáno každý rok. Konkrétně se jedná například o dotace na terénní pracovníky při Městském úřadě (od roku 2009). Další pravidelné žádosti o dotace pochází již z projektů, které byly realizovány za působení Agentury v obci, nicméně i u nich byla identifikována potřebnost a město o ně také každoročně žádá, zde se jedná o asistenty prevence kriminality (od roku 2011), příměstský tábor pro děti (od roku 2011) a projekt Domovník (pilotován od roku 2013).

Níže je uveden konkrétní soupis projektů, které byly realizovány ve spolupráci s Agenturou za jejího působení v Obrnicích od března 2010 do června 2013, a dále projekty, které město plánuje realizovat, a ke kterým Agentura poskytovala během vzdálené podpory a další individuální spolupráce se zástupci města Obrnice projektové poradenství, metodickou podporu a konzultace.

Realizované projekty

- **Šance pro komunitní život v Obrnicích I.** – rovné příležitosti pro dospělé a rodiny (IOP)

V rámci tohoto projektu byla adaptována a vybavena 2 zařízení: kancelář programu "Spolu v ulicích" sloužící jako zázemí pro terénní programy a doprovodné pracovní a finanční poradenství a rodinné centrum "Olivín" poskytující sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

- **Šance pro komunitní život v Obrnicích II.** – rovné příležitosti pro mladé lidi (IOP)

Cílem tohoto projektu byla výstavba Nízkoprahového zařízení, jehož kolaudace proběhla v červnu 2015.

- **Šance pro komunitní život v Obrnicích III.** – rovné příležitosti pro obyvatele Malého a Velkého sídliště (OP LZZ)

Tento projekt byl realizován od března 2013 do října 2015. V jeho rámci došlo k zavedení čtyř sociálních služeb do obce prostřednictvím příspěvkové organizace obce – Obrnického centra sociálních služeb, p.o. Jedná se o terénní programy, Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež 15 – 26 let (viz výše), Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a Obrnickou sociální poradnu.

Realizace výše uvedených projektů na zajištění prostor a personálních kapacit pro poskytování služeb pro sociálně vyloučené obyvatele mělo za následek vytvoření Obrnického centra sociálních služeb v, v rámci kterého jsou služby souhrnně poskytovány. OCSS bylo otevřeno v roce 2012.

Pracovníci centra se z počátku obávali udržitelnosti investičního i návazného projektu, nicméně Obrnice získaly silnou podporu ze strany Ústeckého kraje a ze strany města Most, který například poskytl finance na zajištění poskytování služeb v rámci posledního čtvrtletí roku 2015. Finance poskytl Most v rámci komunitního plánování a kraj v rámci dotačního období.

Během realizace investičního a návazného projektu na zajištění poskytování služeb se objevilo také několik překážek, které byly řešeny a konzultovány také s lokálním konzultantem a dalšími pracovníky Agentury. Zejména se jednalo o administrativní problémy, neboť bylo potřeba vyřídit spoustu formálních záležitostí, zejména před zastupitelstvem města, jehož členové nakonec uznali, že služby jsou v Obrnicích potřebné. Nicméně i přes to bylo nutné ze strany vedení města (v čemž pomáhala také Agentura) vyjednávat a vysvětlovat, proč je to důležité.

Plánované projekty

Jak již bylo zmíněno, plánované projekty byly vytvářeny jak ze samostatné činnosti města prostřednictvím projektové manažerky, tak ve spolupráci s Agenturou v rámci režimu vzdálené podpory po ukončení oficiální spolupráce s Obrnicemi v červnu 2014. Agentura při

tvorbě níže uvedených projektových žádostí poskytovala metodickou podporu a konzultace. Osobně se účastnila jednání a také přenášela zkušenosti a příklady z praxe. Zejména způsob nastavení indikátorů, dále doporučení, co by projekty měly zahrnovat a co je naopak nereálné uvádět, aby všechny žádosti úspěšně prošly schválením a byla možná jejich realizace. Některé z níže uvedených projektů budou realizovány v rámci koordinovaného přístupu od roku 2016, zejména větší projekt na vznik sociálního podniku, vytvoření sociálního a tréninkového bydlení. Plánované projekty pokrývají oblast vzdělávání, bydlení i zaměstnanosti.

- **Projekty pro školu**

Projekt na propojenost přechodu dětí z MŠ do ZŠ a dále na SŠ, pracovní název: „Startujeme ke vzdělání“. V Obrnicích je problém s tím, že po ZŠ žáci končí nebo na střední škole nevydrží dlouho. V rámci projektu jsou zahrnuty aktivity na doučování, kariérový poradce pro žáky ZŠ ohledně jejich dalšího studia a oborového zaměření, budoucího pracovního uplatnění apod.

V rámci poslední výzvy OP VK je plánována také projektová žádost na několik dílčích integračních a podpurných opatření pro děti základní školy. Jedná se o vytvoření čtenářské dílny pro dvě třídy a nákup učebnic, dále by v rámci projektu byl realizován výjezd s 20 dětmi do Anglie.

- **Projekty na dostupné bydlení**

Připravené zřízení sociálního bydlení stojí na dvou plánovaných projektech - investiční IOP na přestavbu a rekonstrukci sociálních a tréninkových bytů a návazný projekt na zajištění služeb terénních programů, který bude spadat do výzev OPZ. Investiční projekt by zahrnoval zbourání paneláku v dezolátním stavu a vybudování 6 nízkopodlažních bytů (tzn. startovací byty) a přímo v objektu je následně v plánu zrekonstruovat několik bytových jednotek na sociální byty. V rámci startovacích (tréninkových) a sociálních bytů by potom z návazného projektu byly zavedeny služby terénních programů, jejichž pracovníci by přímo pracovali s klienty dostupného bydlení. *„V případě vzniku sociálního bydlení bychom chtěli navýšit počet TP o dva pracovníky přímo na problematiku bydlení. Počítáme s tím, že by byli financováni z koordinovaného přístupu přes Agenturu.“*

- **Projekt na sociální podnik**

Sociální podnik by měl vzniknout nezávisle na technických službách, které by měly v Obrnicích současně vzniknout z iniciativy vedení města, jak je uvedeno v kapitole *Zhodnocení činnosti Agentury v jednotlivých oblastech – Zaměstnanost*.

Záměrem připravovaného projektu na sociální podnik je přestavba bývalého motorestu Joker na sociální podnik zaměřený na sociální podnikání. Nositelem by byla zřejmě obecně prospěšná společnost (člen lokálního partnerství) K srdci klíč o.p.s., která má v Obrnicích Dům na půl cesty.

10. Závěrečné shrnutí a doporučení

Obrnice měly již od počátku spolupráce s ASZ velmi vhodně nastavené podmínky pro realizaci integračních opatření, neboť vedení města je v této oblasti velmi aktivní, politická reprezentace i úřednický aparát mají stejný pohled na žádanou podporu vývoje sociální situace v Obrnicích i na realizaci konkrétních opatření a proto byly v obci již od počátku všechny podmínky nakloněny k úspěšné a intenzivní spolupráci s Agenturou.

Pozornost lokálního partnerství se soustředila zejména na podávání žádosti a realizaci investičního a návazného projektu na vznik Obrnického centra sociálních služeb, které poskytuje zázemí pro služby NZDM, SAS, TP a odborného poradenství. Vzhledem k tomu, že před příchodem Agentury nebyly v Obrnicích poskytovány žádné z těchto služeb a město Most zaujímalo odmítavý postoj k rozšíření poskytování svých služeb i na území Obrnic, intervence Agentury v této oblasti byla hodnocena velmi pozitivně a přínosně.

Město navázalo s Agenturou režim vzdálené podpory, který trval od ukončení spolupráce v létě 2014 do srpna 2015 a od roku 2016 vstupují Obrnice do koordinovaného přístupu. Lokální partnerství i scházení jeho členů a strategické plánování se udržet podařilo a činnost jednotlivých aktérů je i nadále aktivní a intenzivní. Dále pokračuje také komunikace mezi jednotlivými subjekty a pracovníky Agentury, ať už v rámci výše zmíněných forem oficiální spolupráce, nebo v případě potřeby formou individuálních konzultací.

Agentura skrze lokálního konzultanta a další expertní pracovníky poskytovala v Obrnicích zejména poradenství při tvorbě a implementaci strategického plánu, dále poradenství v oblasti projektových aktivit. Za spolupráce s Agenturou byl realizován zejména investiční projekt na vybudování zázemí pro služby TP, SAS a předškolní přípravu dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí a vybudování zázemí pro NZDM. V rámci tohoto i dalších projektů ASZ poskytovala metodickou a projektovou podporu, připomínkovala projektovou žádost, pomáhala s vyjednáváním prostor pro jednotlivé služby, dále zajišťovala komunikaci s klíčovými subjekty, popřípadě zástupcům politické reprezentace pomáhala zdůvodňovat, proč je realizace daného projektu pro Obrnice důležitá a měla by být podpořena.

Z pohledu Obrnic je klíčovou oblastí bydlení, ve kterém protazím nebyla realizována žádná opatření, nicméně město má již připravený koncept sociálního bydlení spolu s mechanismem systému dostupného bydlení včetně návrhu na zajištění fungování všech tří stupňů. Zavedení tohoto systému, získání investičního projektu na přestavbu a rekonstrukci tréninkových a sociálních bytů, by mělo z pohledu zástupců původního lokálního partnerství být předmětem koordinovaného přístupu Agentury. Město tedy i nadále hodlá využívat projektového poradenství ze strany Agentury, aktuálně zejména co se projektu na přestavbu bytů týče, dále jsou plánovány projekty v oblasti školství a prevence nebo v oblasti zaměstnanosti.

V rámci nové spolupráce s Agenturou, k udržení lokálního partnerství a postupného dalšího vývoje optimalizace situace sociálního vyloučení v Obrnicích se doporučuje následující:

- Zachovat činnost a rozsah poskytovaných služeb v Obrnickém centru sociálních služeb, zejména s ohledem na terénní pracovníky.
- Nalézt vhodné dotační výzvy, nebo finanční zdroje, ze kterých by mohl být financován vznik NZDM i pro mladší děti pod 15 let (tzn. nikoli z operačního programu OP LZZ) a zajistit vznik tohoto zařízení v Obrnicích.
- Realizovat systém prostupného bydlení se všemi jeho stupni na základě konceptu, který byl již rozpracován, a vyčlenit terénní pracovníky, kteří se budou soustředit na poskytování doprovodných služeb návniku samostatného bydlení pro osoby procházející systémem.
- Zřídit ve městě technické služby, které posílí pracovní uplatnění v obci formou VPP, dále pokusit se kontaktovat a vyjednat se soukromými majiteli okolních firem možnost zapojení se do systému prostupného zaměstnávání a vyčlenění několika míst v jejich firmě (ve spolupráci s ÚP, MěÚ apod.) za účelem VPP nebo SÚPM.
- Zachovat činnost a funkci projektové manažerky při Městském úřadě Obrnice, jejíž činnost se velmi osvědčila jak v rámci projektové aktivity za působení lokálního partnerství, tak v rámci samostatné projektové aktivity iniciované ze strany města.
- Pokračovat v komunitních pracích se zapojením obyvatel sociálně vyloučené lokality ve spolupráci s městem, dále uplatňovat princip, kdy město zajistí materiální vybavení a náradí a obyvatelé provedou opravy domů, úklid společných prostor i okolí sídliště.
- Zavést či posílit ve městě služby pro drogově závislé, optimálně i s ambulantní pobočkou, kde by mohla probíhat výměna injekčních stříkaček, což by mohlo vést k redukci častých nálezů tohoto materiálu na ulici, kde je volně přístupný i dětem a mladistvým. Posíleny by měly být i terénní služby, které by aktivně vyhledávaly drogově závislé a poskytovaly nejen první pomoc, úklid injekčních stříkaček apod., ale dále by intenzivně motivovaly drogově závislé k vyhledání odborné pomoci.
- S ohledem na výše uvedené posílit preventivní činnost na škole (i ve školce) ohledně rizik spojených s drogami a dalšími nežádoucími sociálně patologickými jevy.
- Posílit výuku finanční gramotnosti na školách i mezi rodiči žáků a sociálně vyloučenými obyvateli s ohledem na stupňující se problémy se zadlužením obyvatel a následnou lichvou.

Na základě spolupráce ASZ s obcí Obrnice se dále Agentuře doporučuje:

Přenášet příklady dobré praxe a zkušenosti se zaváděním některých opatření v jiných městech, v případě Obrnic zejména v oblastech systému dostupného bydlení a zaměstnávání, které by město chtělo v rámci další spolupráce zavést. Například v rámci zřizování sociálního podniku, který chce obec s ohledem na další spolupráci zavést. Podobně jako v jiných městech, kde Agentura působila, se doporučuje zvážit možnost realizovat pro zástupce města a zainteresované členy LP odborný seminář na téma sociální podnikání (např. v nedalekém Mostě), na kterém by se účastníci semináře seznámili s problematikou blíže.

Pokračovat v intenzivní komunikaci s projektovou manažerkou a koordinátorkou inkluze ohledně zprostředkovávání dotačních výzev a možností realizovat projekty na podporu sociálního začleňování, dále pokračovat ve zprostředkování dotačních výzev (např. skrze zmíněnou projektovou manažerku) škole a školce, které tuto činnost velmi ocenily a vyjádřily zájem o informování o takových možnostech.

Zaměřit se ve spolupráci s obcí na zajištění dalšího financování zavedených sociálních služeb, včetně nalezení vhodného způsobu, jak pomoci obci zřídit také NZDM pro děti mladší 15 let (tedy z jiného operačního programu než OP LZZ, protože ten umožňuje podporovat cílovou skupinu nejméně od 15 let).

Seznam zkratek

APK	Asistent prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČR	Česká republika
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
IOP	Integrovaný operační program
LK	Lokální konzultant
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MŠ	Mateřská škola
NNO	Nestátní nezisková organizace
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OCSS	Obrnické centrum sociálních služeb
OP LZZ	Operační program lidské zdroje a zaměstnanost
OP VK	Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost
PS	Pracovní skupina
SAS	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
TP	Terénní programy
ÚP	Úřad práce
VPP	Veřejně prospěšné práce
VS	Veřejná služba
ZŠ	Základní škola

Literatura

Evaluační zpráva lokality Obrnice, 2012

Koncepce prevence kriminality Obce Obrnice a lokalit ve správním obvodu obce na období 2014 – 2017

Memorandum o spolupráci

Možnosti prevence opouštění středoškolského vzdělání u dětí ze sociálně vyloučených lokalit na základě případu obce Obrnice, 2012

Program rozvoje obce Obrnice na období 2008 -2013

Strategický plán sociálního začleňování obec Obrnice 2011 – 2013

Strategický plán sociálního začleňování obec Obrnice 2013 – 2015

Strategie nakládání s bytovým fondem ve vlastnictví obce Obrnice, 2009